

PROGRAM SEMINARA

»TRŽIŠTE OSIGURANJA U CRNOJ GORI - AKTUELNO STANJE I TRENDOVI»

Petak 30.10.2009.

18.00 - 19.00h

koktel dobrodošlice (pozdravna riječ **mr Radenka Purića**, predsjednika Skupštine NBOCG, u prisustvu članova Skupštine, predavača, gostiju i učesnika)

19.00 - 20.00h

Boris Šaban, izvršni direktor Nacionalnog Biroa osiguravača Crne Gore, "**Stanje na tržištu osiguranja u Crnoj Gori i tendencije razvoja**".

21.00h NBOCG Party

Subota 31.10.2009.

10.00 - 10.45h

Branko Barjaktarović, Agencija za nadzor osiguranja, "**Regulativa i zakonodavni okviri u oblasti osiguranja u Crnoj Gori**"

10.45-11.30h

Milan Cerović, Generalni Sekretar UOS, "**Osiguranje Auto odgovornosti, stanje tržišta u regionu i tendencije**"

12.00 – 12.30h

Vladimir Kaščelan, Ekonomski fakultet Podgorica, "**Uloga aktuarstva u razvoju tržišta osiguranja Crne Gore**"

12.30 – 13.00h

Milijana Novović, Ekonomski Fakultet Podgorica, "**Neophodnost edukacije građana o značaju i funkcijama osiguranja**"

13.00- 13.30h

Zaključci i zatvaranje seminara

NBOCG održao Seminar za novinare "Tržište osiguranja aktuelno stanje i trendovi"

Edukacijom do povećanja nivoa kulture osiguranja

U organizaciji **Udruženja - Nacionalni Biro osiguravača Crne Gore (NBOCG)** u Hotelu Splendid u Bečićima realizovan je Seminar za novinare "Tržište osiguranja aktuelno stanje i trendovi".

Boris Šaban izvršni direktor NBOCG o Seminaru kaže: „Svjesni činjenice da u Cnoj Gori vlada nedovoljna informisanost o samom osiguranju i negovom značaju i zastupljenosti na našem tržištu došli smo na ideju da organizujemo seminar na kojem bi upravo predstavnici medija imali priliku da se upoznaju sa tim ko čini naše tržište osiguranja, koja je njegova uloga i šta se nudi našim građanima. Seminar "Tržište osiguranja aktuelno stanje i trendovi" je organizovan upravo kao težnja Biroa ka afirmaciji branše osiguranja u Crnoj Gori."

Otvaranje seminara

Seminar u Bečićima je otvorio **mr Radenko Purić**, Izvršni direktor Lovćen osiguranja, koji je ujedno i Predsjednik Skupštine Nacionalnog Biroa Osiguravača Crne Gore. Gospodin Purić se obratio prisutnima i poželio im dobrošlicu. U svom obraćanju Purić je takođe objasnio funkciju Biroa i ko su njegovi članovi. Pored predstavnika medija na svečanom koktelu povodom otvaranja Seminara prisustvovali su i predstavnici svih osiguravajućih kuća u Crnoj Gori kao i predstavnici Agencije za nadzor osiguranja.

Boris Šaban

Radni dio prvog dana seminara je bio predviđen za predavanje **Borisa Šabana** Izvršnog Direktora Nacionalnog Biroa osiguravača, na temu „Tržište osiguranja u Crnoj Gori”.

U svom izlaganju Direktor Biroa je istakao da osiguranje u Crnoj Gori ima dugu tradiciju. Da se prvi tragovi osiguranja kod nas vezuju za Boku Kotorsku u XIV i XV vijeku. Prva prava organizovana osiguravajuća društva u Crnoj Gori su postojala u XIX vijeku u Boki poznata kao Družba Bratinske pomorske sigurnosti iz 1849. i Narodno Osiguranje iz 1858. godine.

Takođe rečeno je da je i Knjaževina Crna Gora imala Zakon o osiguranju koji datira iz 1904. godine.

U svom daljem izlaganju Šaban je upoznao prisutne sa aktuelnim stanjem na Crnogorskom tržištu.

Naime, prema njegovim riječima: „danas na tržištu u Crnoj Gori posluju 11 društava za osiguranje. U skladu sa zakonskom regulativom društva za osiguranje koja se bave i životnim i neživotnim osiguranjima tzv. Kompozitna društva su Lovćen osiguranje AD i Grave osiguranje Ad.

Društva koja se bave isključivo poslovima neživotnih osiguranja su: Sava Montenegro, Swiss, Magnat, Delta Generali, i Uniqa neživotno osiguranje AD.

Za bavljenje isključivo poslovima životnih osiguranja u Crnoj Gori licencirana su, Atlas Life, Uniqa životno Osiguranje, Delta Generali životna osiguranja i Merkur osiguranje AD.”

Šaban je istakao i da pored velikog broja osiguravajućih kompanija na našem tržištu i dalje postoji značajan potencijal za dalji rast, jer je zastupljenost bruto premije osiguranja u BDP i dalje mala. U 2008. godini iznosila je 1.8 procenata dok je premija životnog osiguranja iznosila svega 0.2 dosto od BDP. To svakako govori da postoji značajan potencijal za rast pogotovo kad se uzme prosječna bruto premija po stanovniku koja je za 2008. godinu iznosila 97.67 eura. Prosjeck zapadne Evrope je oko 2.100 eura.

Što se tiče premije istaknuto je da u strukturi premije preovlađuju obavezna

osiguranja , sa 43,66% premija, imovinska osiguranja su 28.67% od premije, osiguranje nezgode 14,55% , ostala neživotna osiguranja 1.01% , životna osiguranja 12.11%.

U strukturi tržišta po kompanijama za osiguranje i dalje leadersku poziciju drži Lovćen osiguranje, 61.75% učešća na tržištu. Zatim slijedi Sava Montenegro Osiguranje sa 19%. Na polju životnih osiguranja lider je i dalje Grawe osiguranje ad.

Tržište osiguranja Crne Gore će i dalje biti u znaku obaveznih osiguranja. Tendencija rasta ostalih vrsta osiguranja će i dalje biti prisutna ali u manjem obimu nego što se predviđalo u 2007. i 2008. godini očito zbog uticaja globalne ekonomske krize. Takođe očekuje se dalje povećavane saradnje među samim osiguravajućim društvima na polju unapređivanja same branše pri čemu će dominantnu ulogu u tim procesima imati Nacionalni Biro osiguravača Crne Gore.

Nakon predavanja uslijedila su pitanja novinara i zajednička diskusija o brojnim pitanjima vezano za aktuelnu problematiku u osiguranju. Aktivno učešće u raspravi su uzeli i predstavnici svih osiguravajućih društava kao i predstavnici Agencije za nadzor osiguranja.

Drugi dan Seminara je počeo izlaganjem **Branka Barjaktarovića** iz Agencije za nadzor osiguranja.

U svom izlaganju o Agenciji za nadzor Osiguranja kao regulatornom tijelu u oblasti osiguranja istakao je da je regulatorni okvir u Crnoj Gori usklađen sa evropskom praksom i da je crnogorsko tržište u regulatornom smislu na približno istom nivou u odnosu na zemlje okruženja.

On je kazao da je Agencija ove godine sprovodila redovnije posredne i neposredne kontrole, i da osiguravajuće kuće poštuju njene mjere i preporuke.

On je naveo da do 2012. godine treba očekivati i izmjene zakona koji će dozvoliti stranim osiguravajućim kućama da otvaraju filijale u Crnoj Gori.

Branko Barjaktarović

Sledeću prezentaciju realizovao je **mr Milan Cerović**, Generalni sekretar Udruženja osiguravača Srbije. Ceroviće je u svom izlaganju, govorio o osiguranju auto-

mobila kao najrazvijenijoj vrsti neživotnog osiguranja, kazavši da u nerazvijenim i zemljama u razvoju ono osiguravačima donosi premiju koja je veća od premije životnog osiguranja. Prema Ceroviću osiguranje motornih vozila posebno karakteriše: obaveznost u dijelu osiguranja od autoodgovornosti, veliki broj zaključenih osiguranja, visina učešća u ukupnoj premiji osiguravača, veliki broj i iznos zahtjeva za naknadu raznih vrsta štete, velika izloženost konkurenciji, često nelojalnog karaktera i veći stepen nadzora i kontrole. Govoreći o štetama koje nastaju upotrebom automobila Cerović

kaže: „Ogromna snaga koncentrisana u motornim vozilima koja se stalno povećava po svojoj prirodi predstavlja jednu od najvećih opasnosti koje prijete savremenom čovečanstvu, jer čak 1,2 miliona lica u svijetu izgubi život svake godine, 50 miliona lica zadobije tjelesne povrede svake godine. Samo u razvijenim zemljama štete iznose 65 milijardi USD godišnje. Pored koristi i zadovoljstva koje pruža motorno vozilo postaje izvor velikog broja opasnosti i siromaštva. Opasnosti i štete nisu više pitanje saobraćaja, one postaju pitanje zdravstvene, socijalne i ekonomske opasnosti društva u cjelini. 2006. godine samo 16 država u svijetu nije imalo obavezno osiguranje od autoodgovornosti“.

O ciljevima i zadacima branše osiguranja Cerović kaže: „Potrebno je zaustaviti povećanje i smanjiti visinu provizije i drugih davanja za pribavu osiguranja, kao i povećati sredstva tehni-

mr. Milan Cerović i Boris Šaban

čkih rezervi osiguranja, posebno u dijelu iznosa za rezervisane nastale neprijavljene štete. Trebamo takodje i analizirati stepen kumulacije šteta i njihov uticaj na visinu rezervacije koja će biti dovoljna za pokriće budućih obaveza, te primijeniti nove metode rezervacije šteta. Raditi treba na usklađivanju visine potrebne premije za pokriće isplaćenih šteta, tehničkih rezervi i drugih obaveza, kao i vršiti uporednu analizu, postaviti ciljeve i odrediti rokove za njihovu realizaciju. Svako društvo pojedinačno i koordinirano sva društva zajedno u saradnji sa Agencijom treba da utvrde šta, kako i u kojim rokovima realno mogu ostvariti, pri čemu treba paziti na primjenu propisa o zaštiti konkurencije. Treba da se

razjasni, usaglasi i razgraniči nadležnost između Komisije za zaštitu konkurencije i Agencije za nadzor osiguranja i pojačati neposrednu sveobuhvatnu sistemsku i povremene ciljne kontrole. Prema Ceroviću ciljevi i zadaci se ne mogu realizovati u kratkom roku i bez dobre međusobne saradnje;

Predavač sa Ekonomskog fakulteta profesor **dr Vladimir Kaščelan** je u svom izlaganju pod naslovom „Uloga Aktuarstva u razvoju tržišta osiguranja Crne Gore, upoznao prisutne sa pojmom i značajem Aktuarstva u osiguranju.

On je istakao da je aktuarstvo jedna od najprestižnijih profesija na zapadu i da je bez nje nemoguće zamisliti svremeno osiguranje.

dr Vladimir Kaščelan

mr Milijana Novović

Mr Milijana Novović, takođe sa Ekonomskog fakulteta, je imala završno predavanje na seminaru. Ona je u svom predavanju pod nazivom „Neophodnost edukacije građana o značaju i funkciji osiguranja” istakla osnovne definicije osiguranja i rizika., kao i podjele osiguranja u skladu sa vrstama rizika i mjestu nastanka. Novović je naglasila da je neophodna stalna edukacija građana o funkcijama osiguranja, kako bi prije svega građani bolje spoznali pogodnosti koje osiguranje ima za njih.

Seminar je zvršen usvajanjem zaključaka od kojih je svakako najvažniji predlog potpisivanja protokola o saradnji između Nacionalnog Biroa Osiguravača CG i Centra za osiguranje i aktuarstvo pri Ekonomskom fakultetu podgorica.

Udruženje - Nacionalni Biro osiguravača Crne Gore (NBOCG) je nastalo u skladu sa obavezama Osiguravajućih društava predviđenih Zakonom o osiguranju (“Sl. list RCG br 78/06”, član 194. tog Zakona) i Zakonom o obaveznom osiguranju

Sa prve seanse

ju u saobraćaju (Sl.List RCG br 46/97, član 40 tog Zakona) a shodno 64. i 69. članu Zakona o privrednim društvima ("Sl. list RCG br 6/02"). NBOCG su u Aprilu 2007. godine, osnovali predstavnici "Lovćen osiguranja" AD, "Montenegro osiguranje" AD i "Magnat osiguranje" AD, da bi mu do danas pristupili još i osiguravajuća društva: Delta Generali, Swiss i Uniqa.

Osiguravajuća društva su osnovali Biro u cilju unapređenja, razvoja i afirmacije branše osiguranja, unapređenja poslovanja članova Biroa, povezivanja i učlanjenja u međunarodne organizacije osiguranja i ostvarenja interesa članova Biroa. Nacionalni biro već pruža velike mogućnosti u obezbjeđenju svih uslo-

va potpune zaštite osiguranika, pravnih lica i građana Crne Gore. Aktivnosti Biroa se odnose na formiranje Garantnog fonda (fonda za štete) i obezbjeđivanje članstva u sistemu međunarodne Zelenne karte. Afirmisanje osiguranja kao efikasne ekonomske zaštite od potencijalnih rizika i ulaganje u sigurnu budućnost, je osnova poslovanja svih osiguravajućih društava, pa su i aktivnosti Biroa usmjerene ka postizanju harmonizacije ukupnog tržišta osiguranja.

PRiSMA
-korporativne komunikacije,
ovlaštena agencija za odnose
sa javnošću NBOCG

– CRNA GORA – TRŽIŠTE OSIGURANJA

*Boris Šaban, Izvršni Direktor
Udruženje - nacionalni biro osiguravača Crne Gore*

● Osiguranje u Crnoj Gori kroz istoriju

- Tradicija osiguranja na teritoriji sadašnje Crne Gore je vezana za tzv. »bratovštine«
jos iz 1353. godine
- 02. Decembar 1552 godine u Perastu
- Družba bratinske pomorske sigurnosti, 1849-1858
- Narodno osiguranje, 1858 – 1874
- Prva polisa pomorskog osiguranja izdata je 03. Aprila 1852 godine u Dobroti.

● Knjaževina Crna Gora

- Zakon o osiguravajućim društvima iz 1904 godine.

Član 1.

Dopušta se u Knjaževini Crnoj Gori djelovanje društava anonimnih, uzajamnih, pomoćnih i drugih ma koje vrste za osiguranje: od požara, groma grada, od nesrećnih sjučajeva na moru ili suhu, za obezbeđenje života na slučaj smrti itd.

● Tržište osiguranja danas

Zakonski okvir

- Zakon o osiguranju ("SL RCG", broj 78/06 od 22. 12. 2006. godine)
- Zakon o obaveznom osiguranjau ("SL RCG", broj 46/07 od 31.07. 2007. godine).smrti itd.

● Učesnici na tržištu osiguranja

Ukupan broj društava	11
Životna osiguranja	4
Neživotna osiguranja	5
Kompozitna društva	2

● KOMPOZITNA DRUŠTVA

Društva koja se bave poslovim i životnih i neživotnih osiguranja.

- Lovćen osiguranje AD
- Grawe osiguranje AD

● NEŽIVOTNA OSIGURANJA

Društva koja se bave poslovima neživotnih osiguranja

- Sava Montenegro osiguranje AD
- Swiss osiguranje AD
- Magnat osiguranje AD
- Delta Generali osiguranje AD
- Uniqa neživotno osiguranje AD

● ŽIVOTNA OSIGURANJA

Društva koja se bave poslovima životnih osiguranja

- Atlas Life AD
- Uniqa životno osiguranje AD
- Delta Generali životna osiguranja AD
- Merkur osiguranje AD

● Struktura vlasništva

Ukupan broj društava	32,819 mil. €
Domaći kapital	11,387 mil. € (34,70%)
Strani kapital	21,432 mil. € (65,30%)

● Ukupno zaračunata bruto premija (mil. €)

	Život	Neživot	Ukupno
2003	91	25,509	25,600
2004	444	25,673	26,117
2005	821	31,202	32,023
2006	1,830	38,571	40,401
2007	5,907	45,110	51,017
	↓ 122	↓ 116	↓ 117
2008	7,245	52,542	59,788

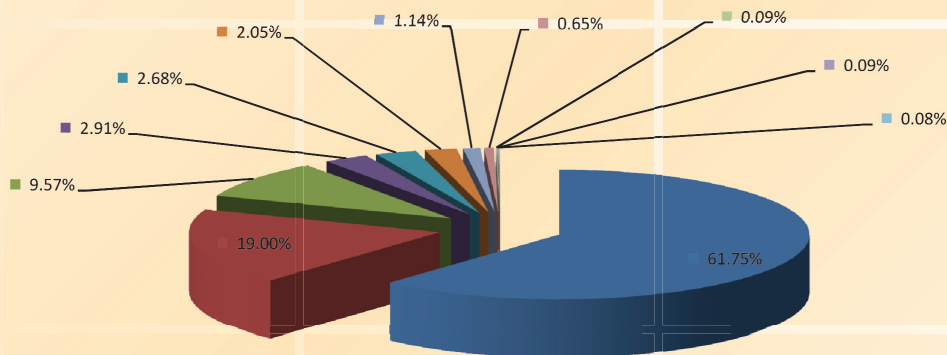
● Društva za osiguranje prema učešću u premiji

		2007.	2008.
1,	Lovćen osig.	33,949	36,920
2	Montenegro os.	10,171	11,357
3	Grawe osig.	4,065	5,720
	UKUPNO	50,972	53,997

		2007.	2008.
1,	Lovćen osig.	31,941	35,445
2	Montenegro os.	10,171	11,357
3	Magnat osig.	1,576	1.741
	UKUPNO	43,688	48,543

		2007.	2008.
1,	Grawe osig.	3,854	4,941
2	Lovćen osig.	2,008	1,475
3	UNIQA osig.	45	680
	UKUPNO	1,830	7,096

● Tržišno učešće osiguravajućih društava u 2008.

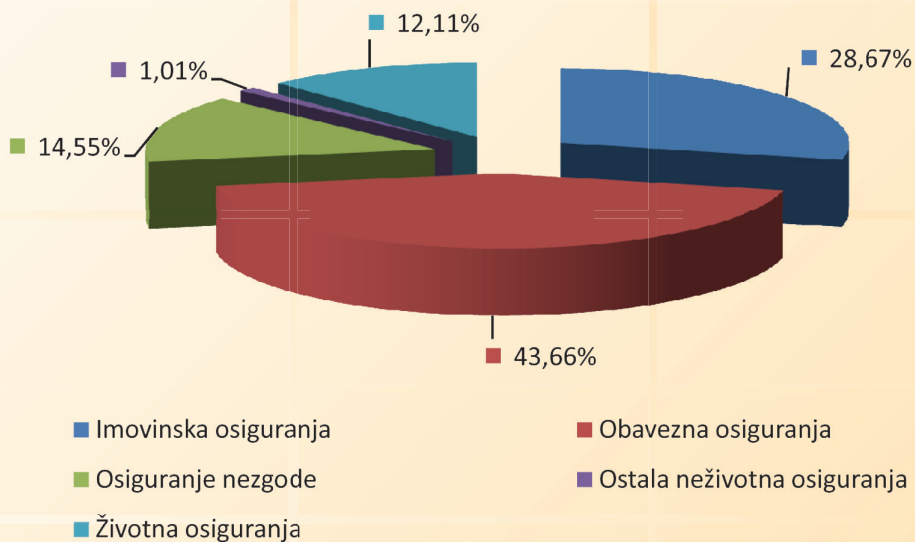
- Lovćen osiguranje A.D.
- Grawe osiguranje A.D.
- Swiss osiguranje A.D.
- Uniqa životno osiguranje A.D.
- Atlas life osiguranje A.D.
- Delta Generali životna osiguranja A.D.
- Montenegro osiguranje A.D.
- Magnat osiguranje A.D.
- Delta generali neživotno osiguranje A.D.
- Uniqa neživotno osiguranje A.D.
- Mercur osiguranje A.D.

● Koncentracija premije

- Bruto premija osiguranja u 2008. godini je iznosila 59.788.309 Eura
- Dominantno društvo na tržištu u 2008. godini je bilo “ Lovćen” Osiguranje AD Podgorica sa ostvarenih 61,75% od ukupne premije.

	2007	2008
Prva 3 Osiguranja	94,45 % UK. PREMIJE	90,32% UK. PREMIJE
Dominantno Društvo	66,55% UK.PREMIJE	61,75% UK. PREMIJE

• Struktura portfelja osiguranja Crne Gore u 2008. godine

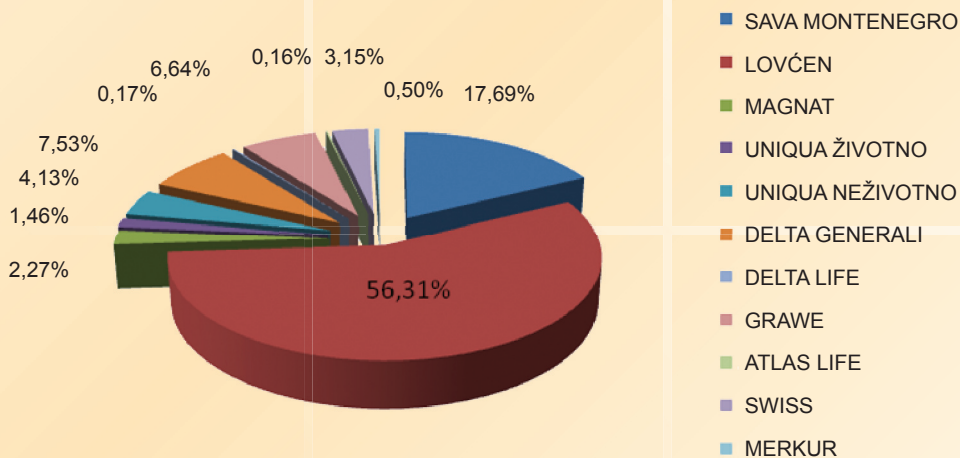

• Učešće premije osiguranja u BDP-u

Godina	Ukupno	Neživot	Život
2004	1,6	1,6	0,03
2005	1,9	1,8	0,1
2006	2,2	2,2	0,1
2007	2,0	1,78	0,2
2008	1,8	1,6	0,2

● Pokazatelji za 2009 godinu

Bruto premija po društvima za prvih 8 mjeseci 2009

● TRENDOVI – PREDVIĐANJA ZA 2009. g.

- Jačanje zakonske regulative u oblasti osiguranja
- Prilagođavanje poslovanja uslovima krize
- Dominantna uloga obaveznih osiguranja u strukturi premije
- Umjereniji rast tržišta životnih osiguranja

Udruženje - Nacionalni Biro Osiguravača Crne Gore

Ulica Novaka Miloševa 6/II, Podgorica, Crna Gora

Tel: + 382 20 230 771, fax: +382 20 232 197,

e-mail: nbocg@t-com.me

Regulacija i zakonodavni okvir tržišta osiguranja u Crnoj Gori

AGENCIJA ZA NADZOR OSIGURANJA

UVOD

- Agencija za nadzor osiguranja – započela sa radom početkom 2008. godine
- Cilj: zaštita interesa osiguranika i drugih korisnika osiguranja i obezbjeđenje uslova za razvoj djelatnosti osiguranja u Crnoj Gori
- Nadležnosti Agencije:
 - izdaje dozvole za obavljanje poslova osiguranja, reosiguranja i saosiguranja, posredovanja i zastupanja i drugih poslova neposredno povezanih sa poslovima osiguranja;
 - daje saglasnost na akte i radnje utvrđene Zakonom;
 - vrši nadzor nad obavljanjem djelatnosti osiguranja;
 - donosi akte utvrđene Zakonom;
 - vodi registre u skladu sa Zakonom;
 - razmatra prigovore i žalbe osiguranika i drugih korisnika osiguranja;
 - saraduje sa drugim nadzornim organima u zemlji i inostranstvu;
 - daje inicijative za uređivanje pitanja iz oblasti osiguranja;
 - obavlja i druge poslove utvrđene Zakonom.

Od svog osnivanja Agencija za nadzor osiguranja sprovo- di svoje aktivnosti sa ciljem:

- obezbjeđenja finansijski pouzdanog i stabilnog tržišta osiguranja i razvoja ponude usluga i proizvoda osiguranja na kvalitetan i transparentan način, čime će se podstaći dalji razvoj ukupnog finansijskog tržišta u Crnoj Gori;
- kontrole subjekata koji posluju na tržištu osiguranja Crne Gore radi obezbjeđenja zakonitosti njihovog rada i efikasnog izvršavanja njihovih obaveza, kao i radi sprječavanja protivzakonitih aktivnosti u oblasti osiguranja, koje bi se kao takve reflektovale jednim dijelom na finansijsko tržište;
- uspostavljanja i intenziviranja saradnje sa drugim nadležnim institucijama sistema i međunarodnim organizacijama iz oblasti osiguranja, radi što kvalitetnijeg i efikasnijeg obavljanja regulatorne funkcije.

● ZAKONSKA I PODZAKONSKA REGULATIVA TRŽIŠTA OSIGURANJA

Zakonski okvir tržišta osiguranja zaokružen je donošenjem:

- Zakona o osiguranju (»SI. list RCG«, br. 78/06 i 19/07)
- Zakona o obaveznom osiguranju u saobraćaju (»SI. list CG« br. 46/07)
- Zakona o stečaju i likvidaciji društava za osiguranje (»SI. list CG« br. 11/07)

U toku 2008. i 2009. godine Agencija je sprovodila aktivnosti na usklađivanju regulative sektora osiguranja sa direktivama Evropske unije i principima Međunarodnog udruženja supervizora osiguranja (IAIS)

Kratkoročni prioriteti – usklađivanje zakonskog okvira tržišta osiguranja putem donošenja podzakonskih akata (pravilnika)

Do sada donešeno 13 Pravilnika:

- Pravilnik o bližim uslovima za izdavanje dozvola za obavljanje poslova osiguranja, posredovanja, zastupanja i pružanja drugih usluga u osiguranju i načinu dokazivanja ispunjenosti tih uslova;
- Uputstvo o načinu utvrđivanja margine solventnosti društava za osiguranje;
- Pravilnik o sadržini izvještaja, obavještenja i drugih podataka koje društvo za osiguranje dostavlja Agenciji za nadzor osiguranja i o načinu i rokovima njihovog dostavljanja;
- Pravilnik o sadržini mišljenja ovlašćenog aktuara;
- Pravilnik o sadržini i načinu vođenja registara podataka o društvima za osiguranje i drugih subjekata koji podliježu kontroli Agencije za nadzor osiguranja;
- Pravilnik o načinu utvrđivanja i praćenju likvidnosti društava za osiguranje;
- Pravilnik o bližim kriterijumima i načinu obračunavanja matematičke rezerve i rezerve za učešće u dobiti;
- Pravilnik o bližim kriterijumima i načinu obračunavanja rezervi za izravnanje rizika ;
- Pravilnik o bližim kriterijumima i načinu obračunavanja prenosnih premija;
- Pravilnik o bližim kriterijumima i načinu obračunavanja tehničkih rezervi za rezervisane štete;
- Pravilnik o utvrđivanju rezultata poslovanja, raspoređivanju ostvarene dobiti, pokriću gubitka i mjerama za pokriće gubitka;
- Pravilnik o ograničenjima deponovanja i ulaganja sredstava tehničkih rezervi i sredstava garantne rezerve društva za osiguranje
- Pravilnik o sadržini i načinu polaganja stručnog ispita za obavljanje poslova posredovanja, odnosno zastupanja u osiguranju.

Srednjoročni prioriteti:

- **potpuno usaglašavanje zakona sa pravom EU kroz otvaranje tržišta osiguranja u dijelu pružanja mogućnosti osnivanja filijala bez statusa pravnog lica;**
- **usklađivanje minimalnih osiguranih suma u dijelu obaveznog osiguranja u skladu sa nivoima osiguranih suma kako to predviđaju propisi EU.**

● NADZOR I KONTROLA NAD POSLOVANJEM SUBJEKATA NA TRŽIŠTU OSIGURANJA

- **Nadzor čine postupci kojima se ispituje i utvrđuje pravilnost primjene Zakona o osiguranju i drugih propisa i pojedinačnih akata, tačnost evidencija, kao i drugih radnji iz djelatnosti i poslovanja osiguravajućih društava, a u cilju zaštite osiguranika i drugih korisnika osiguranja.**
- **Konstantna i proaktivna supervizija poslovanja društava za osiguranje putem:**
 - **Posrednih kontrola**
 - **Neposrednih kontrola**
- **Agencija kontinuirano nadzire rad osiguravajućih društava, ocjenjuje zakonitost i pravilnost poslovanja društava, njihovu sposobnost upravljanja rizicima u poslovanju, te nalaže mjere za otklanjanje utvrđenih nepravilnosti, nezakonitosti i poboljšanja stanja.**

● **AKTIVNOSTI AGENCIJE U NAREDNOM PERIODU**

- **Institucionalno i administrativno jačanje kapaciteta Agencije;**
- **Stvaranje uslova za dalji razvoj tržišta osiguranja (zakonska i podzakonska regulativa zasnovana na pravu EU i međunarodnoj praksi)**
- **Organizovanje i razvoj funkcije supervizije osiguranja zasnovane na procjeni rizika, u skladu sa međunarodnim standardima i principima IAIS**
- **Jačanje komunikacije sa nadzornim organima iz okruženja, kao i jačanje komunikacije sa industrijom osiguranja u Crnoj Gori**
- **Permanenta edukacija zaposlenih, kao i stvaranje uslova za edukaciju aktuara.**

Agencija za nadzor osiguranja

Ulica Kralja Nikole 27a/III, Podgorica, Crna Gora

tel: +382 20 442 824, fax: +382 20 442 830

e-mail: agencija@ano.co.me

OSIGURANJE AUTOODGOVORNOSTI STANJE TRŽIŠTA U REGIONU I TENDENCIJE

*MR MILAN CEROVIĆ,
Generalni sekretar Udruženja osiguravača Srbije*

• I ZNAČAJ OSIGURANJA MOTORNIH VOZILA

- Osiguranje automobila je najrazvijenija vrsta neživotnog osiguranja, u nerazvijenim i zemljama u razvoju osiguravačima donosi premiju koja je veća od premije životnog osiguranja;
- Osiguranje motornih vozila posebno karakteriše:
 - obaveznost u delu osiguranja od autoodgovornosti;
 - veliki broj zaključenih osiguranja;
 - visina učešća u ukupnoj premiji osiguravača;
 - veliki broj i iznos zahteva za naknadu raznih vrsta štete;
 - velika izloženost konkurenciji, često nelojalnog karaktera i
 - veći stepen nadzora i kontrole.

● II ŠTETE KOJE NASTAJU UPOTREBOM AUTOMOBILA

- Ogromna snaga koncentrisana u motornim vozilima koja se stalno povećava po svojoj prirodi predstavlja jednu od najvećih opasnosti koje prete savremenom čovečanstvu;
- 1,2 miliona lica u svetu izgubi život svake godine;
- 50 miliona lica zadobije telesne povrede svake godine;
- Samo u razvijenim zemljama štete iznose 65 milijardi USD godišnje;
- Pored koristi i zadovoljstva koje pruža motorno vozilo postaje izvor velikog broja opasnosti i siromaštva;
- Opasnosti i štete nisu više pitanje saobraćaja, one postaju pitanje zdravstvene, socijalne i ekonomske opasnosti društva u celini;
- 2006. godine samo 16 država u svetu nije imalo obavezno osiguranje od autoodgovornosti (7 Af, 6 Az i 3 SAD+3 Kao i 3 Pao).

● III KARAKTERISTIKE OSIGURANJA MOTORNIH VOZILA

- Masovnost;
- Obaveznost u oko 2/3 portfelja osiguranja motornih vozila;
- Naglašen međunarodni karakter;
- Udruženje biroa u Briselu je međunarodni sistem zelene karte u kome su sve evropske i po dve zemlje iz Afrike i Azije koje funkcioniše preko podsistema registarske oznake i podsistema zelene karte;
- Garantni fond je jedina institucija u neživotnom osiguranju koja pokriva štete u saobraćaju koje prouzrokuje:

- nepoznati izvršilac (NN), pokrivaju se samo štete na licima;
- neosigurani izvršilac (NS) i
- korisnik motornog vozila koji se osigurao kod društva za osiguranje koje je prestalo sa radom (ST).

• IV STRUKTURA PREMIJE ČLANICA CEA

Redni broj	Vrsta osiguranja	2000	2004	2005	2006	2007	2008
1	Ukupna premija	787,2	917,4	995,3	1.086,0	1.183,0	1.058,0
2	Životna premija	499,9	552,7	618,3	673,9	767,0	643,0
3	Neživotna premija	287,3	364,7	377,0	412,1	416,0	415,0
4	Motorna vozila	101,6	124,7	127,5	127,7	129,0	127,0
5	Nezgodna i zdravstveno	68,2	91,1	94,4	121,8	125,0	128,0
6	Imovina	56,5	76,3	79,1	79,8	80,0	79,0
7	Odgovornost	21,2	30,7	32,8	33,3	34,0	32,0
8	Brodovi, avijacija i transport	12,4	13,4	12,9	16,3	17,0	16,0
9	Troškovi pravne zaštite	4,3	5,1	5,9	6,5	7,0	7,0
10	Druge vrste	23,1	23,4	24,4	26,7	24,0	26,0

● V STEPEN MOTORIZACIJE NEKIH ZEMALJA

Redni broj	Naziv zemlje	Godina	
		1976	2005
1	Italija	3,5	1,2
2	Finska	3,4	1,2
3	Austrija	4,1	1,3
4	SAD	2,0	1,3
5	Nemačka	3,3	1,5
6	Španija	6,7	1,5
7	Švajcarska	3,4	1,5
8	Švedska	2,9	1,5
9	Češka	9,6	1,9
10	Holandija	3,5	1,9
11	V. Britanija	4,0	1,9
12	Poljska	26,6	2,4
13	Slovačka	9,6	3,2
14	Srbija	12,5*	4,2

* Podatak za SFRJ
Izvor: Za 1976.
Statistički godišnjak
Ujedinjenih nacija 1976.
Za 2005. Swiss Re, European motor markets
@ 2005

● VI STEPEN MOTORIZACIJE ZEMALJA U REGIONU

Red.br.	Z e m l j a	1976*	2005	2008
1	Slovenija	12,5	2,2	1,3
2	Hrvatska	12,9	2,4	2,2
3	Crna Gora	12,5	4,2	3,7
4	Srbija	12,5	4,2	3,8
5	BIH	12,5	6,4	4,5
6	Makedonija	12,5	5,2	4,9

* Podatak za SFRJ

● **VVII UČEŠĆE PREMIJE MOTORNIH VOZILA U UKUPNOJ PREMIJI**

Red. broj	Zemlja	2000	2004	2006	2007	2008
1	Crna Gora	-	-	51,0%	59,0%	72,4%
2	Makedonija	54,6%	56,4%	58,8%	61,9%	65,0%
3	Bosna i Hercegovina	68,6%	65,4%	65,8%	64,1%	62,5%
	MH Federacija	66,0%	61,9%	66,5%	58,3%	57,2%
	Republika Srpska	75,5%	75,7%	80,1%	80,5%	77,8%
4	Srbija	39,8%	35,5%	46,6%	46,7%	47,9%
5	Hrvatska	43,0%	32%	41,3%	41,9%	42,1%
6	Slovenija	29,0%	39,0%	28,0%	27,5%	27,5%

● **VIII PREMIJA AUTOODGOVORNOSTI U UKUPNOJ PREMIJI**

Red. broj	Zemlja	2008.
1	Makedonija	51,5%
2	Bosna i Hercegovina	49,2%
	- Republika Srpska	70,7%
	- MH Federacija	41,7%
3	Crna Gora	43,7%
4	Srbija	31,7%
5	Hrvatska	30,2%
6	Slovenija	16,7%

● IX PROSEČNA PREMIJA AUTOODGOVORNOSTI 2008.

Red. broj	Država	Eura
1	Slovenija	214,0
2	Hrvatska	198,3
3	Makedonija	147,2
4	Bosna i Hercegovina	130,2
	- MH Federacija	131,9
	- Republika Srpska	127,5
5	Crna Gora	112,4
6	Srbija	97,4

● X LIBERALIZACIJA TRŽIŠTA AUTOODGOVORNOSTI

- Austrija 1987. godine, trebalo joj je nekoliko godina da savlada veliki broj problema;
- Grčka 2006. uz dosta problema koje ima i danas, 2006. bankrotiralo 6, a 2009. godine 5 društava od ukupno 87 društava;
- Slovenija 2005. godine uz manje probleme;
- Hrvatska 2008. godine, ali u praksi nije ostvarena;
- Bosna i Hercegovina, Crna Gora, Makedonija i Srbija primenjuju zajedničke tarife minimalne tehničke premije uz ograničenje provizije za pribavu osiguranja i režijskog dodatka;
- Srbija od 12. 10. 2009. primenjuje Zajedničke uslove osiguranja, a od 12. 10. 2010. primeniće i Premijski sistem sa jedinstvenim osnovama premije i Minimalnu tarifu premija, provizija za pribavu

vu do 5% i režijski dodatak do 23% bruto premije;

- **U Crnoj Gori društva utvrđuju Uslove osiguranja i Tarife premija u skladu sa Osnovama za izračunavanje premije i strukture premije (premijski sistem) koje utvrđuje Udruženje.**

● **XI TENDENCIJE OSIGURANJA AUTOODGOVORNOSTI**

- **Povećanje broja automobila (stepen motorizacije);**
- **Povećanje broja i iznosa za naknadu štete;**
 - **Proširivanje kruga lica koja imaju pravo na naknadu štete;**
 - **Povećanje najnižeg limita pokrića;**
 - **Smanjivanje razlika između zemalja u visini prava za naknadu štete i**
 - **Proširivanje pokrića za naknadu štete druge strane (AO+).**
- **Usklađivanje sa dostignutim međunarodnim standardima;**
 - **Direktive EU koje se odnose na osiguranje autoodgovornosti;**
 - **Ulazak u Svetsku trgovinsku organizaciju i**
 - **Ulazak u Evropsku uniju.**
- **Globalna ekonomska kriza usporiće razvoj tržišta osiguranja od autoodgovornosti, ali ga neće bitnije promeniti.**

● **XII SARADNJA OSIGURAVAČA**

- **Stalno imati u vidu da je autoodgovornost vrsta osiguranja u kojoj je konkurencija najizraženija i vrlo često neloyalnog karaktera;**
- **Konkurencija nije naša specifičnost, ona opterećuje sva tržišta, prisutna je u velikom broju evropskih zemalja;**

- Razlike su samo u kom obimu je nelojalnog karaktera;
- Doneti i primenjivati:
- Kodeks o ponašanju u poslovima osiguranja koji treba da obuhvati osiguravače, posrednike, zastupnike i druge učesnike povezane sa obavljenjem poslova osiguranja;
- Zajedničke uslove osiguranja od autoodgovornosti;
- Tarife premija u skladu sa Osnovama za izračunavanje premije i strukture premije (premijski sistem) koje utvrđuje Udruženje.

● XIII SARADNJA OSIGURAVAČA

- Prilagođavanje odnosa u saradnji osiguravača;
- Uspostavljanje, razvijanje i proširivanje saradnje po pitanjima od zajedničkog interesa kojih je sve više;
- Suzbijanje i eliminisanje nelojalne konkurencije koja se pojačava umesto da se smanjuje;
- osiguranje autoodgovornosti je obavezno, državni organi imaju obevezu i odgovornost da zaštite treća oštećena lica, ali i državu od eventualnih posledica koje mogu nastati u poslovanju društva za osiguranje zbog ne pridržavanja ekonomskih načela i pravila struke osiguranja ako njegove premije s uslovima za tarifiranje, trajno ne garantuju solidan odnos premija i šteta kojim se obezbeđuje ispunjenje ugovornih obaveza i drugih obaveza u skladu sa propisima.

● XIV CILJEVI I ZADACI

- Zaustaviti povećanje i smanjiti visinu provizije i drugih davanja za pribavu osiguranja;
- Povećanje sredstava tehničkih rezervi osiguranja, posebno u delu iznosa za rezervisane nastale neprijavljene štete;

- **Analizirati stepen kumulacije šteta i njihov uticaj na visinu rezervacije koja će biti dovoljna za pokriće budućih obaveza;**
- **Primeniti nove metode rezervacije šteta (Chain Ladder i dr.);**
- **Usklađivati visinu potrebne premije za pokriće isplaćenih šteta, tehničkih rezervi i drugih obaveza;**
- **Vršiti uporednu analizu, postaviti ciljeve i odrediti rokove za njihovu realizaciju.**

● **XV CILJEVI I ZADACI**

- **Svako društvo pojedinačno i koordinirano sva društva zajedno u saradnji sa Agencijom treba da utvrde šta, kako i u kojim rokovima realno mogu ostvariti;**
- **Paziti na primenu propisa o zaštiti konkurencije;**
- **Treba da se razjasni, usaglasi i razgraniči nadležnost između Komisije za zaštitu konkurencije i Agencije za nadzor osiguranja;**
- **Pojačati neposrednu sveobuhvatnu sistemsku i povremene ciljne kontrole.**
- **Ciljevi i zadaci se ne mogu realizovati u kratkom roku i bez dobre međusobne saradnje;**

Uloga aktuarstva u razvoju tržišta osiguranja Crne Gore

DR VLADIMIR KAŠĆELAN

● AKTUARI

- **AKTUARI SU MATEMATIČARI U OSIGURANJU**
- **OSNOVNI ZADACI AKTUARA SU:**
 - Ekspertiza rizika u osiguranju,
 - Ocjena vjerovatoće nastanka slučajnih događaja,
 - Razrada naučno zasnovanih metoda obračuna tarifnih stopa,
 - Ocjena finansijske stabilnosti osiguravajućih kompanija i
 - Ocjena veličine rezervi u osiguranju i efektivnosti investiranja tih rezervi.

● FORMIRANJE TARIFA U OSIGURANJU

- Osiguranje kao institucija postoji zato što postoji rizik.
- Da nema rizika ne bi bilo ni osiguranja.
- Cijena proizvoda osiguranja zavisi od vjerovatnosnih (stohastičkih) elemenata, u prvom redu od očekivane vrijednosti naknada šteta koje treba pokriti iz premije.
- Uloga aktuara je da u okviru osiguravajuće kompanije formira zajednice rizika - homogene grupacije rizika, koristeći razne kriterijume da bi izračunavanja bila što tačnija.
- Osnova za obračun je statistika osiguranja, i to po mogućnosti koja se odnosi na desetogodišnji period.

● AKTUARSKA PROFESIJA

- Aktuarska profesija je jedna od najprestižnijih profesija u svijetu, bez koje je nezamislivo postojanje savremenog osiguranja.
- U posljednje vrijeme, institucija aktuara je obavezna po zakonu o osiguranju.
- U razvijenijim zemljama aktuari, osim u osiguravajućim kompanijama, rade i u investicionim i penzionim fondovima, na berzama, u bankama, u zdravstvu, kao i u regulatornim agencijama za osiguranje.

● ZAKON O OSIGURANJU

Prema našem zakonu o osiguranju, član 154, ovlašćeni aktuar:

- 1) daje mišljenje o:
 - načinu izračunavanja tarifa premija,
 - tome da li su tehničke rezerve obrazovane u skladu sa ovim zakonom,
 - aktima poslovne politike u postupku njihovog donošenja, odnosno izmjeni, dopuni i primjeni akata poslovne politike,
 - finansijskim izvještajima i godišnjem izvještaju o poslovanju društva u skladu sa pravilima aktuarske struke,
 - izvještaju o sprovođenju politike saosiguranja i reosiguranja,
 - tome da li je matematička rezerva izračunata u skladu sa zakonom,
 - prenosu portfelja osiguranja;
- 2) izračunava margine solventnosti društva;
- 3) obavlja i druge aktuarske poslove u skladu sa zakonom.

● RAZVOJ AKTUARSKE STRUKE U CRNOJ GORI

U osiguravajućim kompanijama u Crnoj Gori nijesu dovoljno razvijene aktuarske funkcije. Većina ovlašćenih aktuara je iz susjednih zemalja.

- U Crnoj Gori je Ekonomski fakultet, počev od 2005. godine, počeo sa postdiplomskim studijem Aktuarstva.
- Do sada je upisano 5 generacija sa ukupno oko 80 studenata.
- Pored obaveznih predmeta, studenti su dužni položiti tri stručna ispita i to: Finansijsku matematiku na finansijskom tržištu, Aktuarsku matematiku i Osiguranje i upravljanje rizikom.
- Na državnom fakultetu, Ekonomskom fakultetu u Podgorici, oformljen je Centar za osiguranje i aktuarstvo, čiji su saradnici u zajednici sa jedina 4 ovlašćena aktuara iz Crne Gore formirali Udruženje aktuara Crne Gore.
- Međunarodno udruženje aktuara formirano je daleke 1895. godine, tako da je jasno da se kod nas dosta kasni.
- Aktivnosti aktuara u okviru strukovnih udruženja treba da se ogledaju kroz istraživačke projekte, izdavanja publikacija, organizovanje kurseva i studija za obuku aktuara, učestvovanja u razvojnim projektima.
- Naredni korak u razvoju aktuarske profesije je propisivanje uslova za sticanje zvanja ovlašćenog aktuara, kao i organizovanje kurseva za sticanje tog zvanja.
- Nastavni plan obuke i proces sertifikacije treba da korespondiraju sa najboljom svjetskom praksom.

- **Ovlašćeni aktuar ne znači automatski i dobro obučen i kvalitetan kadar. Naime, mora proći period relevantne prakse.**
- **U obuku aktuara treba uključiti visokoškolske institucije, jer i u slučaju da edukaciju obavljaju strukovna udruženja, ona u krajnjem moraju biti povezana sa akademskom sredinom.**

● **ULOGA I RAZVOJ AKTUARSKE STRUKE U CRNOJ GORI**

- **Uloga pojedinca aktuara kao savjetnika je da radi u interesu poslodavca i klijenta.**
- **Ta je uloga često i zvanična i podrazumijeva obavezu alarmiranja.**
- **Aktuarska profesija ima obavezu da služi javnom interesu.**
- **Aktuari moraju poštovati najviše standarde ponašanja.**
- **Drugim riječima, moraju pokazati stručnost, nezavisnost i objektivnost, tj. kompetentnost i profesionalizam koje svi stejkholderi od njih očekuju.**
- **Međusobnim povezivanjem i saradnjom sa drugim organizacijama i institucijama, u zemlji i inostranstvu, ostvaruju se osnovni ciljevi: praćenje i razvoj aktuarskih naučnih disciplina, unaprjeđivanje praktične primjene aktuarskih disciplina i ostvarivanje saradnje ljudi iz prakse sa visokoškolskim institucijama.**

● PRILOG: ZAKON O OSIGURANJU

• XI. AKTUARSTVO I REVIZIJA

1. Aktuarstvo

Član 153

- Obavljanje aktuarskih poslova u društvu za osiguranje je obavezno i te poslove obavljaju ovlašćeni aktuari.
- Ovlašćeni aktuar je lice koje je dobilo ovlašćenje regulatornog organa za obavljanje aktuarskih poslova.
- Uslove za sticanje zvanja ovlašćenog aktuara propisuje Ministarstvo finansija.
- Ovlašćenog aktuara imenuje izvršni direktor društva, uz saglasnost regulatornog organa.
- Društvo za osiguranje je dužno da imenuje ovlašćenog aktuara u roku od 60 dana od dana registracije društva u CRPS.

Poslovi ovlašćenog aktuara, Član 154

• Ovlašćeni aktuar

1) daje mišljenje o:

- načinu izračunavanja tarifa premija,
- tome da li su tehničke rezerve obrazovane u skladu sa ovim zakonom,
- aktima poslovne politike u postupku njihovog donošenje, odnosno u postupku izmjene, dopune i primjene akata poslovne politike,
- finansijskim izvještajima i godišnjem izvještaju o poslovanju društva u skladu sa pravilima aktuarske struke,
- izvještaju o sprovođenju politike saosiguranja i reosiguranja,
- tome da li je matematička rezerva izračunata u skladu sa zakonom,
- prenosu portfelja osiguranja;

2) izračunava margine solventnosti društva;

3) obavlja i druge aktuarske poslove u skladu sa zakonom.

- **Nadležni organi društva za osiguranje su dužni da u postupku donošenja, odnosno utvrđivanja akata iz stava 1 ovog člana, razmotre mišljenje ovlašćenog aktuara.**
- **Mišljenje ovlašćenog aktuara dostavlja se i internoj reviziji i odboru direktora društva.**

Nezavisnost i samostalnost ovlašćenog aktuara, Član 155

- **Ovlašćeni aktuar nezavisan je i samostalan u vršenju poslova i odgovara za dato mišljenje.**
- **Ovlašćeni aktuar dužan je da obavlja svoju djelatnost u skladu sa zakonom i pravilima aktuarske struke, dobrim poslovnim običajima i poslovnom etikom.**
- **Regulatorni organ može propisati elemente koje treba da sadrži mišljenje ovlašćenog aktuara.**

Mjere za otklanjanje nepravilnosti, Član 156

- **Kad ovlašćeni aktuar uoči nepravilnosti u poslovanju društva za osiguranje dužan je da odboru direktora društva predloži mjere za otklanjanje uočenih nepravilnosti.**

Obaveze društva za osiguranje, Član 157

- **Društvo za osiguranje dužno je da obezbijedi ovlašćenom aktuaru stalni i nesmetani pristup podacima o poslovanju koji su mu neophodni i koje ovlašćeni aktuar zatraži u vezi sa obavljanjem aktuarskih poslova iz člana 154 ovog zakona.**

Konflikt interesa, Član 158

- **Za ovlašćenog aktura ne može biti imenovano lice koje u društvu za osiguranje obavlja funkciju člana odbora direktora, internog revizora društva ili obavlja poslove sa posebnim ovlašćenjima i odgovornostima.**

Nadzor nad radom ovlaštenih aktuara, Član 159

- **Nadzor nad radom ovlaštenih aktuara vrši regulatorni organ.**
- **Ukoliko se ovlašćeni aktuar, prilikom vršenja poslova iz svoje nadležnosti ne pridržava obaveza propisanih ovim zakonom, regulatorni organ mu može izreći sljedeće mjere: 1) mjeru upozorenja i 2) oduzimanje ovlaštenja.**

Mjera upozorenja, Član 160

- **Regulatorni organ može ovlaštenom aktuaru da izrekne mjeru upozorenja, ako ovlašćeni aktuar prekrši pravila iz člana 155 stav 2 ovog zakona.**

Oduzimanje ovlaštenja, Član 161

- **Regulatorni organ će rješenjem oduzeti ovlaštenje za obavljanje poslova ovlaštenog aktuara: 1) ako je ovlaštenje dobijeno na osnovu neistinitih i netačnih podataka; 2) ako je ovlašćeni aktuar bezuslovno osuđen za krivično djelo koje ga čini nedostojnim za obavljanje aktuarskih poslova; 3) ako je ovlašćeni aktuar i pored izrečene mjere upozorenja ponovo prekršio obavezu iz člana 155 stav 2 ovog zakona.**
- **Rješenje iz stava 1 ovog člana je konačno.**
- **Protiv rješenja iz stava 1 ovog člana može se voditi upravni spor.**

Imenovanje novog ovlaštenog aktuara, Član 162

- **Ako poslije imenovanja ovlaštenog aktuara regulatorni organ imenovanom licu oduzme ovlaštenje, odnosno ako u vezi sa imenovanim licem nastupe okolnosti iz člana 158 zakona, društvo za osiguranje dužno je da imenuje novog ovlaštenog aktuara, u roku od 30 dana od dana**

dostavljanja rješenja o oduzimanju ovlašćenja za obavljanje poslova ovlašćenog aktuara, odnosno od dana nastupanja okolnosti iz člana 158 ovog zakona.

Obavješćavanje regulatornog organa o odbijanju mišljenja ovlašćenog

- **aktuara, Član 163**
- **Kad nadležni organ društva za osiguranje ne prihvati mišljenje ovlašćenog aktuara, društvo za osiguranje dužno je da u roku od 15 dana od dana nastanka te okolnosti obavijesti regulatorni organ i da navede razloge zbog kojih taj organ nije prihvatio mišljenje. U slučaju iz stava 1 ovog člana, regulatorni organ može donijeti rješenje kojim će naložiti preduzimanje odgovarajućih mjera.**

Preispitivanje mišljenja ovlašćenog aktuara, Član 164

- **Ako ovlašćeni revizor utvrdi da finansijski izvještaj društva za osiguranje ne prikazuje istinito i objektivno stanje imovine, kao i rezultate poslovanja, taj izvještaj društvo dostavlja u roku od pet dana ovlašćenom aktuaru koji je sačinio mišljenje na finansijski izvještaj tog društva. Ovlašćeni aktuar je dužan da preispita svoje mišljenje u roku od osam dana od dana dostavljanja izvještaja iz stava 1 ovog člana i da o tome obavijesti organ društva za osiguranje, koji je nadležan za usvajanje finansijskog izvještaja.**

Preispitivanje izvještaja ovlašćenog revizora, Član 165

- **Ako se ovlašćeni aktuar ne složi sa izvještajem o obavljenoj reviziji, društvo za osiguranje je dužno da o mišljenju ovlašćenog aktuara u roku od tri dana obavijesti regulatorni organ.**

Stav regulatornog organa, Član 166

- **Regulatorni organ razmatra mišljenje ovlašćenog aktuara i izvještaj o obavljenoj reviziji i o svom stavu obavještava društvo za osiguranje.**
- **Ukoliko se konstatuju nepravilnosti, regulatorni organ donosi rješenje kojim nalaže društvu za osiguranje mjere za otklanjanje uočenih nepravilnosti, a društvo je dužno da postupi po rješenju i da o tome pisano obavijesti regulatorni organ u roku od 30 dana od dana donošenja rješenja.**

Provjera mišljenja ovlašćenog aktuara, Član 167

- **Regulatorni organ može u toku vršenja nadzora da obezbijedi provjeru mišljenja ovlašćenog aktuara od strane ovlašćenog aktuara koga on odredi, ako postoje razlozi za sumnju u ispravnost mišljenja ovlašćenog aktuara.**
- **Troškove postupka iz stava 1 ovog člana snosi društvo za osiguranje, osim ako mišljenje ovlašćenog aktuara koga odredi regulatorni organ potvrdi ispravnost mišljenja ovlašćenog aktuara koga je odredilo društvo, u kom slučaju troškove snosi regulatorni organ.**

Neophodnost edukacije građana o značaju i funkcijama osiguranja

Mr Milijana Novović

● DEFINICIJE OSIGURANJA

- Osiguranje kao pravna, ekonomska i matematička (tehnička) disciplina
- Definicija: Osiguranje je institucija koja nadoknađuje štete, nastale nesrećnim slučajevima i drugim vanrednim događajima- prirodnim nepogodama.
- Definicija: Osiguranje je ugovoreni posao, na osnovu kojeg se osiguravač obavezuje da će u slučaju nastanka osiguranog slučaja izvršiti isplatu novčanih sredstava onim subjektima, odnosno osiguranicima (korisnicima) koji su uplatom premije na račun osiguravača stekli pravo na nadoknadu.
- “Osiguranje je metod transfera rizika sa osiguranika na osiguravajuću kompaniju, koja prihvata da nadoknadi slučajne štete onima kod kojih su nastale, i raspodijeli ih na sve članove rizične zajednice na načelima uzajamnosti i solidarnosti”
- Djelatnost osiguranja karakteriše:
 - princip solidarnosti i uzajamnosti
 - transfer rizika
 - pokrće slučajnih šteta

● RIZIK

“Proučavanje osiguranja bez prethodnog izučavanja rizika i neizvjesnosti gotovo je isto izučavanju medicine bez prethodnog razumijevanja anatomije” – Hammond

Rizik je stanje u kojem postoji mogućnost negativnog odstupanja od poželjnog ishoda, koji očekujemo da se desi.

• OBLICI UPRAVLJANJA RIZIKOM:

- Izbjegavanje rizika
- Zadržavanje rizika
- Prenošnje rizika
- Podjela rizika
- Umanjenje rizika

● RIZIK I OSIGURANJE

Postoji veliki broj rizika i njihova klasifikacija. Najznačajnija podjela je na čiste i špekulativne rizike.

- ELEMENTI RIZIKA KOJI SE MOGU OSIGURATI:

- moguć događaj
- neizvjestan događaj
- mora se ponavljati, odnosno mora biti slučajan događaj
- nezavisan od volje osiguranika
- zakonski i moralno prihvatljiv
- mora izazvati ekonomski štetan događaj
- mora važiti ZVB

4 vrste čistih rizika koji se mogu preneti u osiguranje:

- lični (smrt, starost, bolest, nezaposlenost i invalidnost)
- imovinski (dirktini i indirektni),
- rizik odgovornosti (šteta koju možemo pričiniti osobi ili njenoj imovini, našom nepažnjom ili uslijed namjere)
- rizik uslijed greške drugog lica

● OSNOVNI ELEMENTI OSIGURANJA

- **PREMIJA**- cijena osiguranja
- **OSIGURANI SLUČAJ** - događaj čije nastupanje predstavlja realizaciju rizika obuhvaćenog ugovorom o osiguranju. Nastupanjem ovog događaja, nastaje obaveza osiguravača da isplati naknadu iz osiguranja
- **SUMA OSIGURANJA** - predstavlja najveći mogući iznos naknade iz osiguranja. Suma osiguranja je obično jednaka vrijednosti osigurane stvari i predstavlja gornju granicu obaveze osiguravača.

● ULOGA I ZNAČAJ OSIGURANJA

- Značaj i uloga osiguranja ogleda se kroz sigurnost i zaštitu pojedinaca i trećih lica, kao i kroz obezbjeđenje nesmetanog funkcionisanja privrede
- Sa aspekta pojedinca, uloga osiguranja ogleda se kroz:
a) zaštitu osiguranika i b) zaštitu trećih lica
- Uloga i značaj osiguranja sa aspekta nacionalne privrede ogleda se u nadoknadi šteta koje bi mogle dovesti do privrednog kolapsa zemlje.

● **FUNKCIJE OSIGURANJA**

- **FUNKCIJA ČUVANJA IMOVINE (neposredna i posredna zaštita)**
- **FINANSIJSKA FUNKCIJA (novčano-mobilizatorska f-ja)**
- **SOCIJALNA FUNKCIJA (posredno kod osiguranja imovine i neposredno kod osiguranja lica)**
- **FUNKCIJA PODSTICANJA MEĐUNARODNE TRGOVINE (neophodnost osiguranja kredita za realizaciju međunarodne trgovine)**
- **FUNKCIJA EFIKASNE ALOKACIJE KAPITALA (Osiguranje uspješnih firmi i investiranje u dobre projekte).**
- **NEPOSREDNA ZAŠTITA**

Neposredno čuvanje imovine ogleda se kroz sprječavanje i otklanjanje uzroka koji dovode do nastanka stihijskih nesrećnih događaja, odnosno potencijalnih gubitaka i to putem:

 - Mjera prevencije (sistem materijalnih mjera, bonusi i malusi)
 - Mjera represije (mjera umanjenja štete uslijed realizacije rizika)
- **Represivne mjere se mogu sprovoditi i prema osiguraniku i to kada:**
 - Osiguranik namjerno ili prevarom izazove osigurani slučaj, osigurač nije u obavezi da plati naknadu
 - Osiguranik ne ispuni svoju obavezu sprječavanja nastupanja osiguranog slučaja ili obavezu spasavanja, a za to nema opravdanja, obaveza osiguravača se smanjuje za onoliko za koliko je nastala veća šteta zbog navedenog neispunjenja

- **Osiguranik u prethodnom periodu nije savjesno čuvao svoju imovinu povećava mu se premija osiguranja u narednom periodu.**

• POSREDNA ZAŠTITA

- **Kada nastupi osigurani slučaj osiguravač u predviđenom roku isplaćuje se naknada ili ugovorena suma korisniku osiguranja – obeštećenje i pružanje sigurnosti.**
- **Posredna zaštitna funkcija realizuje se uplatama premija (od strane osiguranika koji pripadaju istoj klasi rizika) i isplata novčanih sredstava (naknada) onim osiguranicima koje će zadesiti šteta. Dakle, osiguravajuća kompanija posreduje u izdvajanju novca za buduće štete i njegovoj upotrebi za pokriće realizovanih šteta.**

• FINANSIJSKA FUNKCIJA

- **Društva za osiguranje raspoložu značajnim sredstvima koja su raspoređena u određene fondove (rezerve) i to zbog nepodudaranja vremena plaćanja premije i vremena nastanka i isplate šteta. Važno je da osiguravajuće kompanije uvijek obezbijede dovoljna sredstva za isplatu očekivanih šteta.**
- **U osiguranju, formira se značajan kapital koji može da pomogne opštem privrednom razvoju, jer se ova sredstva mogu koristiti kao sredstva investiranja na finansijskom tržištu**

• SOCIJALNA FUNKCIJA

Ostvaruje se:

- **Isplatom naknade korisniku osiguranja kada dođe do štete koja nastaje realizacijom rizika - omogućava podizanje životnog standarda**
- **Preko preventivne funkcije neposredne zaštite imovine i lica**
- **Ulaganjem slobodnih sredstava osiguranja u privredne tokove, čime se omogućava podizanje životnog standarda kompletnog društva.**
- **Funkcija osiguranja koja se odnosi na poboljšanje uslova života (društveno socijalna funkcija), posebno dobija na značaju kroz realizaciju penzijskog i zdravstvenog osiguranja.**

● FUNKCIJE OSIGURANJA

• PREMA MJESTU NASTANKA RIZIKA :

- Kopнено osiguranje
 - Pomorsko osiguranje
 - Vazdušno osiguranje
- TRANSPORTNO OSIGURANJE

• PREMA NAČINU ORGANIZOVANJA:

- Premijsko osiguranje
- Uzajamno osiguranje

• PREMA BROJU OSIGURANIKA:

- Individualno osiguranje
- Kolektivno osiguranje

• PREMA NAČINU NASTANKA OSIGURANJA:

- Dobrovoljno osiguranje (zasniva se na principu dobrovoljnosti, tj. autonomije volje)
- Obavezno osiguranje (definiše se Zakonom)

Obavezna osiguranja:

- osiguranje putnika u javnom prevozu od posledica nesrećnog slučaja
- osiguranje vlasnika, odnosno korisnika motornih vozila od odgovornosti za štete pričinjene trećim licima
- osiguranje vlasnika, odnosno korisnika vazduhoplova od odgovornosti za štete pričinjene trećim licima
- osiguranje vlasnika, odnosno korisnika plovnih objekata od odgovornosti za štete pričinjene trećim licima

• PREMA NAČINU IZRAVNANJA RIZIKA:

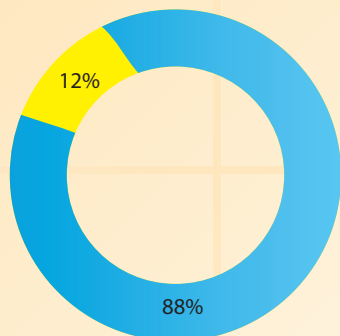
- Unutrašnje osiguranje
- Spoljašnje osiguranje: a) saosiguranje i b) reosiguranje

• PREMA PREDMETU OSIGURANJA:

- Osiguranje lica : a) osiguranje od posledica nesrećnog slučaja i b) osiguranje života
- Osiguranje imovine: a) osiguranje stvari i b) osiguranje od građanske odgovornosti

• OSIGURANJE U CRNOJ GORI

- Obavezna osiguranja dominiraju u ukupnom portfelju neživotnih osiguranja Crne Gore. (26 miliona eura ostvarene premije u 2008.)
- Učešće životnog osiguranja u ukupnom portfelju osiguranja u 2008. godini iznosilo je približno 12%, odnosno ukupno je naplaćeno 7,2 miliona € na ime premija.
- Dominacija obaveznih osiguranja u ukupnom portfelju, značajno ukazuje na nedovoljnu razvijenost osiguranja u Crnoj Gori. Jedan od razloga nerazvijenosti tržišta, pored ekonomskih i socijalnih uslova, svakako jeste i nedovoljna edukacija građana o važnosti i značaju osiguranja

ODNOS ŽIVOTNOG I NE ŽIVOTNOG
OSIGURANJA U 2008. godini

■ Životno

■ Neživotno

● MEDIJI I NOVINARI KOJI SU PRATILI SEMINAR

Danijela Vranković	TV Vijesti
Ivana Boljević	TV MBC
Jelena Krivokapić	TV Pink
Ivana Cimbaljević	PRO TV
Milica Đokdjurić	IN TV
Sanja Šestović	Atlas TV
Siniša Goranović	Redakcija DAN
Vešo Šoškić	Redakcija DAN
Mira Milović	NJP Pobjeda
Zdravka Janičić	Radio TVCG
Ivana Drobnjak	Radio Antena M
Siniša Bulatović	AUTOSHOP
Dejan Šiljak	AUTOMARKET
Novak Uskoković	Mina business
Branka Pejović	Privredni pregled
Svetlana Ćorić	TVCG

● **FOTO**

Siniša Bulatović

Intervju profesrice Novović za TV Pink

Siniša Goranović

Intervju Borisa Šabana za TV Pink

Predstavnici NBOCG u razgovoru sa novinarima

U pauzi seminara

Novinari i gosti na seminaru

VIP gosti seminara

Sa jedne od sesija

U pauzi seminara

*Vladimir Kavarić,
predsjednik savjeta
Agencije za nadzor osiguranje*

U pauzi seminara

Sa koktela

Barjektarović i Radunović u pauzi seminara

Ivana Boljević i Novak Uskoković

Sa NBOCG partija

U pauzi seminara

Udruženje - Nacionalni biro
osiguravača Crne Gore DOO

SEMINAR

„ TRŽIŠTE OSIGURANJA U CRNOJ GORI

- AKTUELNO STANJE I TRENDOVI ”

(zbornik prezentacija)

Za izdavača:

Boris Šaban, Izvršni Direktor
Udruženje - Nacionalni Biro Osiguravača Crne Gore

Tiraž: 200 primjeraka

Prepres: PRiSMA

Štampa: NJP „Pobjeda“

Uredjivački kolegijum:

Boris Šaban, Predsjednik,
Milana Asanović, koordinator,
Ratko Beli Četković, dizajn,
Andrija Kosović, fotografija

Izdaje:

Udruženje - Nacionalni Biro Osiguravača Crne Gore
Ulica Novaka Miloševa 6/II, Podgorica, Crna Gora
Tel: + 382 20 230 771, fax: +382 20 232 197,
e-maill: nbocg@t-com.me

